

Convenció de Salamanca

Missatge de la Convenció d'Institucions Europees d'Ensenyament Superior, Salamanca

Perfilant l'Espai Europeu de l'Ensenyament Superior

Més de tres-centes institucions europees d'ensenyament superior amb els seus principals organismes representatius s'han reunit a Salamanca els dies 29 i 30 de març de 2001 a fi de preparar la seva aportació a la conferència de ministres responsables d'ensenyament superior dels països signants de la Declaració de Bolonya que tindrà lloc a Praga. En la convenció es van aprovar les metes, els principis i les prioritats següents:

Perfilant el futur

Les institucions europees d'ensenyament superior reiteren el seu suport als principis de la Declaració de Bolonya i el seu compromís de crear un espai europeu de l'ensenyament superior abans de finalitzar aquest decenni. Consideren que la creació a Salamanca de l'Associació Europea de la Universitat (EUA), pel seu valor tant simbòlic com pràctic, servirà per transmetre amb més força el seu missatge als governs i les societats i els ajudarà, així, a perfilar cada un el seu propi futur dins de l'espai europeu de l'ensenyament superior.

I. Principis

Autonomia amb responsabilitat

El progrés exigeix que es faculti les universitats de manera que puguin aplicar el principi fonamental d'autonomia amb responsabilitat. Com a entitats jurídiques, educatives i socials, autònomes i responsables reafirmen la seva adhesió als principis de la Magna Carta Universitatum de 1988 i, en particular, al de l'autonomia universitària. Per tant, les universitats han de poder elaborar les seves estratègies, elegir les seves prioritats quant a docència i investigació, assignar els seus recursos, desenvolupar els seus currículums i fixar els seus criteris d'admissió d'estudiants i professors. Les institucions europees d'ensenyament superior accepten el repte que suposa funcionar dins d'un sistema competitiu al seu propi país, a Europa i al món sencer però per a això necessiten una autonomia administrativa suficient, una normativa lleugera i propícia i un finançament adequat, sense els quals es trobarien en desavantatge a l'hora de competir i cooperar. En efecte, si es manté en nombrosos països l'excés de reglamentació i de control administratiu i financer de les institucions d'ensenyament superior, o bé faltará el dinamisme necessari per aconseguir la plena realització de l'espai europeu de l'ensenyament superior, o bé aquest espai no garantirà una competència en condicions d'igualtat.

La competència és útil per millorar la qualitat de l'ensenyament superior, no impedeix la cooperació i no és una noció exclusivament comercial. Les universitats de certs països europeus encara no estan en condicions de poder competir en condicions d'igualtat, cosa que els exposa a un inevitable èxode de cervells cap altres països europeus.

L'educació és un servei públic

L'Espai Europeu d'Ensenyament Superior haurà de respectar els principis de la tradició europea en matèria educativa: l'educació és un servei públic; accés ampli i obert als estudis de grau i de postgrau; educació amb vista a una realització personal i educació al llarg de tota la vida; educació a la ciutadania i educació amb significació social tant a curt com a llarg termini.

L'ensenyament superior es recolza en la investigació

Ja que la investigació és el motor de l'ensenyament superior, la creació de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior i la creació de l'espai europeu de la investigació han de complementar-se.

L'articulació de la diversitat

L'ensenyament superior a Europa es distingeix per la diversitat d'idiomes, sistemes estatals, tipus i perfils d'institució i desenvolupament curricular. El seu futur dependrà precisament de la seva capacitat per articular amb eficiència aquesta valuosa diversitat perquè que generi avantatges i no inconvenients, flexibilitat i no opacitat. Les institucions d'ensenyament superior aspiren a desenvolupar-se basant-se en la convergència —en especial en els denominadors comuns als països dins d'una determinada disciplina— i en la consideració de la diversitat com a qualitat positiva i no com a motiu de no-reconeixement o exclusió. Estan disposades a facilitar la suficient autoregulació per garantir la cohesió mínima necessària per no paraitzar el progrés cap la compatibilitat per excessiva diversitat en la definició i aplicació de crèdits i entre les principals categories de graus i criteris.

II. Temes principals

La qualitat com a pilar essencial

L'Espai Europeu d'Ensenyament Superior ha de desenvolupar -se en un entorn d'uns valors acadèmics fonamentals i acomplir alhora les expectatives de totes les parts interessades, i, en particular, ha de donar proves de bona qualitat. En efecte, la valoració de la qualitat ha de tenir present la missió i els objectius assignats a cada institució i a cada programa. Requereix un equilibri entre innovació i tradició, excel·lència acadèmica i pertinència social i econòmica, coherència dels currículums i lliure elecció de l'estudiant. Comprèn la funció docent i investigadora però també la direcció i l'administració, la capacitat de resposta a les necessitats dels estudiants i la prestació d'altres serveis a més dels educatius. Que hi hagi qualitat no basta; s'ha de poder demostrar i garantir perquè la reconeixin i apreïin els estudiants, els responsables i tota la societat del país, d'Europa i del món.

La qualitat és la condició sine qua non per dotar l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior de confiança, pertinència, mobilitat, compatibilitat i atractiu.

Guanyar-se la confiança

Igual com l'avaluació de la investigació, també la garantia de qualitat de l'ensenyament superior comporta una dimensió internacional. La garantia de qualitat a Europa no pot córrer a càrrec d'un sol organisme que apliqui una sèrie uniforme de normes. El futur plantejament consisteix més aviat a dissenyar mecanismes de reconeixement mutu de garantia de qualitat a Europa, sent l'acreditació una opció possible. Aquests mecanismes hauran de respectar les diferències entre països, idiomes i disciplines i no hauran d'implicar una càrrega de treball excessiva per a les institucions.

Pertinència

L'adequació de l'ensenyament a les necessitats del mercat laboral haurà de reflectir-se convenientment en els currículums, en funció que les competències adquirides estiguin pensades per a una feina consecutiva al primer o al segon cicle d'ensenyament. Dins de la perspectiva de l'aprenentatge al llarg de tota la vida, com millor podrà aconseguir-se la possibilitat d'ocupació serà mitjançant la bona qualitat intrínseca de l'ensenyament, la diversitat d'orientacions i de tipus de cursos, la flexibilitat dels programes amb múltiples possibilitats d'entrada i de sortida i el desenvolupament d'habilitats i competències transversals, com ara la comunicació i els idiomes o la capacitat de manejar informació, de resoldre problemes, de treballar en equip i de desenvolupar-se socialment.

Mobilitat

La lliure circulació d'estudiants, professors i graduats constitueix un aspecte essencial de l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior. Les universitats europees volen fomentar una major mobilitat tant "horitzontal" com "vertical" i no pensen que la mobilitat virtual pugui reemplaçar la mobilitat física. Tenen intenció d'utilitzar de manera flexible i positiva els instruments de reconeixement i mobilitat existents (ECTS, Convenció de Lisboa, suplement al diploma, xarxa NARIC/ENIC). Donada la importància que s'atribueix al fet que el professorat adquireixi experiència europea, les universitats volen eliminar els requisits de nacionalitat i les altres traves que descoratgin les persones a l'hora de seguir una carrera acadèmica europea. Malgrat tot, continuarà necessitant-se un enfocament comú en matèria de mobilitat virtual i d'educació transnacional.

Compatibilitat de les qualificacions en grau i postgrau

Les institucions d'ensenyament superior donen suport a una dinàmica de creació d'un marc per regular la compatibilitat de les qualificacions basat essencialment en la distinció entre dos cicles d'estudis: de grau i de postgrau. Hi ha un ampli acord en el fet que el primer cicle o grau ha de comportar entre 180 i 240 ECTS, si bé els crèdits no seran els mateixos segons si es tracta d'una titulació destinada a exercir una ocupació o d'una preparació per prosseguir estudis de postgrau. En certs casos, una universitat podrà crear un currículum integrat que porti directament a l'obtenció d'un màster. Les xarxes de cooperació universitària per

matèries influiran de manera decisiva en aquestes decisions. Les universitats estan convençudes dels avantatges que representa un sistema d'acumulació i transferència de crèdits com ara l'ECTS i reafirmen el seu dret fonamental a decidir sobre l'acceptació o no dels crèdits obtinguts en altres llocs.

Atractiu

Les institucions europees d'ensenyament superior desitgen complir condicions per poder atreure persones del món sencer. Això exigeix un esforç per part de la institució i de les autoritats estatals i europees. Entre les mesures concretes cal destacar l'adaptació curricular, un sistema de titulacions fàcilment llegible dins i fora d'Europa, mesures convincents de garantia de qualitat, cursos impartits en les principals llengües internacionals, campanyes d'informació i màrqueting adequades, serveis d'acollida per a estudiants i becaris estrangers i implantació de xarxes estratègiques. L'èxit dependrà igualment de l'eliminació prompta de les restriccions a la immigració i a l'accés al mercat de treball.

Les institucions d'ensenyament superior són conscients que els estudiants necessiten i reclamen titulacions que els serveixin realment per seguir estudis o exercir una carrera a qualsevol part d'Europa. Les institucions, amb les seves respectives organitzacions i xarxes, reconeixen la responsabilitat i el paper que tenen en aquest fet i reiteren el seu propòsit d'organitzar-se per aconseguir-ho respectant el principi de l'autonomia universitària.

Les institucions d'ensenyament superior llancen una crida als governs perquè, tant en el context estatal com en l'europeu, impulsin i encoratgin el canvi i proporcionin un marc de coordinació i assessorament que faciliti la convergència. Afirmen la seva capacitat i voluntat d'iniciar i mantenir el progrés d'una acció comuna destinada a:

- tornar a definir un ensenyament superior i una investigació per a tot Europa;
- remodelar i actualitzar tots els currículums de l'ensenyament superior;
- ampliar i desenvolupar la tasca investigadora de l'ensenyament superior;
- aprovar mecanismes d'acceptació mútua per a l'avaluació, la garantia i la certificació de la qualitat;
- reforçar la dimensió europea partint dels denominadors comuns i assegurar la compatibilitat entre institucions, currículums i graus;
- promoure la mobilitat d'estudiants i professors i l'accés a l'ocupació dels graduats universitaris;
- donar suport als esforços de modernització de les universitats als països on el desafiament d'un Espai Europeu d'Ensenyament Superior és més difícil d'aconseguir;
- assolir un sistema llegible, atractiu i competitiu en els àmbits estatal, europeu i

internacional, i

- continuar defensament l'ensenyament superior com un servei públic essencial.